

MTA-NYTI NyelvEsély Szakmódszertani Kutatócsoport

Bartha Csilla

A NyelvEsély program az MTA Nyelvtudományi Intézet Többnyelvűségi Kutatóközpontjának és korábbi kutatásainak szakmai-tudományos bázisán valósul meg. Programunk egyik irányelve a nyelv- és nyelvvel kapcsolatos tudás fontossága az oktatás és tanulás különféle szinterein; ennek részeként a nyelvi és nyelvhasználati változatosságra és az ezt befolyásoló tényezőkre vonatkozó tudás, valamint a tudásszerzés és tanulás differenciált útjai legtágabb értelemben vett nyelvi vonatkozásainak kutatása. Másik irányelvünk egy olyan, empiriára épülő szemlélet és módszertan kialakítása és követése, amely (építve a legújabb tudományos ismeretekre és a szorosabban vett nyelvészet mellett többek között kognitív pszichológiai, neurolingvisztikai, pragmatikai-diskurzuselemző, szociológiai és informatikai eredményekre) a 21. század digitális és információs technológiáinak köszönhetően tantárgyakon átívelő segítséget tud nyújtani a különféle formális vagy informális tanulói közösségek számára. A tanulás segítésének e módjai és megújult módszerei – különösen a nyelvhasználatra vonatkozóan – kiemelkedően fontosak a siket gyermekek oktatásában, ahol a nyelvi hozzáférés, tudatosság és a kétnyelvű nevelés és oktatás meghatározó nemcsak az iskolai sikeresség, hanem a gyermekek általános, kognitív és szociális fejlődését tekintve is. A fent bemutatottakon alapuló szemlélet, módszertanok és fejlesztések azonban más kisebbségi

csoporthoz tartozó (pl. nemzetiségi vagy kétnyelvű háttérű), valamint a „mainstream” egynyelvű magyar diákok és intézmények oktatási sikerességét is elősegítik.

A négy év alatt megvalósítandó kutatásunk egyik fő célja ennek megfelelően a nyelvileg tudatos iskola szemléletmódjának kialakítása és erősítése, s ehhez további kutatások végzése, valamint az eredményekre épülő módszertani eljárások és tartalmak kidolgozása. Ez jelenti egyrészt a nyelvvel kapcsolatos, nyelvről való tudás és nyelvtudás (ezen belül különösen a projektben kritikailag újraértelmezett anyanyelvi, második nyelvi, idegen nyelvi, metanyelvi és a nyelvhasználati változatosságra vonatkozó tudás) fontosságának és szerepének kiemelését az oktatás, tanulás és megismerés különféle folyamataiban, valamint a nyelvre, nyelvi tudásra és nyelvhasználatra vonatkozó ismereteken alapuló, azokat hasznosító tudományos eredmények és módszertani megoldások feltárását és hozzáférhetővé tételét az oktatás és tanulás sikerességének növeléséhez.

Mindez egyrészt előfeltétele a siketek kétnyelvű oktatási modelljének, másrészt a gyermekek eltérő nyelvi erőforrásaira építve bármely oktatási intézmény számára segítséget nyújthat az intézménybe járó gyermekek hatékony L1 és L2 (első és második nyelvi) oktatásához. Kutatómunkánk másik közvetlen célja egy sikeres kétnyelvű siketoktatási modell tartalmi és módszertani kidolgozása, amely lehetővé teszi a siket gyermekek esélyegyenlőségét a kognitív, szociális és iskolai fejlődésben; célunk e kidolgozott módszertan bevezetése és kipróbálása egy modellintézményben. Ehhez tervezzük siketekre kidolgozott mérési módszerek, valamint az új módszertani szemlélettel egyező oktatási segédanyagok kidolgozását vagy továbbfejlesztését, melyek siket és halló diákok számára egyaránt hasznosak lehetnek (így pl. jelnyelvi tanulói szótár, a közoktatás szakszókincsét feldolgozó

oktatási fogalomtár, vizuális olvasást segítő és e-learning anyagok, tanórai interakciót elemző rendszer stb.).

További kiemelt célunk ezen oktatási segédanyagok bevonására és a nyelvileg tudatos szemléletre építve egy, a két-nyelvű cigány gyermekek oktatását segítő kétnyelvű program és a hátrányból esélyt teremtő komplex módszertan szakmai kidolgozása, valamint mindezek egy modellosztályban történő bevezetésének a támogatása.

A NyelvEsély kutatócsoport legfontosabb működési pillérei közé tartozik a multidiszciplináris, elméleti és gyakorlati tudást építő szakmai tanulói közösség létrehozása, az érintetteket is partnerként kezelő kölcsönös bevonódás. Ily módon az általános célok túl kiemelt feladatunk e tanulói közösség tagjainak, a különösen is érintett siket és cigány résztvevők által maguknak a csoportoknak a megerősítése az önálló kutatásban, képzésben, ismeretszerzésben, társadalmi mobilitási esélyeik növelésében, alárendeltségük megszüntetésében.

Mindezekhez kapcsolódóan tervezzük egy átfogó TAN-NYELV-TÁR Tudásközpont és Platform továbbfejlesztését is, amely egyrészt alapvető és széles spektrumú információkat tartalmaz a fenti témakörökkel kapcsolatban, másrészt oktatással és tanulással kapcsolatos eszközöket, segédanyagokat, módszereket kínál, valamint virtuális találkozási térként lehetőséget és alkalmat ad az oktatás különböző szereplői közötti kapcsolatok és kezdeményezések kialakítására vagy erősítésére.